

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

2002 metai

2

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

2002

2

VILNIUS 2004

LITAUISCHES INSTITUT FÜR GESCHICHTE

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

2002

2

VILNIUS 2004

UDK 947.45
Li 237

Redakcinė kolegija:

Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS

Vytauto Didžiojo universitetas

Alfonsas EIDINTAS

Vilniaus universitetas

Zigmantas KIAUPA (pirmininkas)

Lietuvos istorijos institutas

Česlovas LAURINAVIČIUS

Lietuvos istorijos institutas

Ingė LUKŠAITĖ

Lietuvos istorijos institutas

Bronius MAKASKAS

Lenkijos MA Istorijos institutas

Jolita MULEVIČIŪTĖ

Kultūros, filosofijos ir meno institutas

Edmundas RIMŠA

Lietuvos istorijos institutas

Jolita SARCEVIČIENĖ (sekretorė)

Lietuvos istorijos institutas

Vladas SIRUTAVIČIUS

Lietuvos istorijos institutas

Saulius SUŽIEDĖLIS

Milersvilio universitetas

Redakcinės kolegijos adresas:

Kražių g. 5, 2001 Vilnius

<http://www.istorija.lt>

ISSN 0202-3342

© Lietuvos istorijos institutas, 2004

© Straipsnių autoriai, 2004

MOKSLO GYVENIMAS

Rimantas MIKNYS

LIETUVOS ISTORIJS INSTITUTO MOKSLINĖS VEIKLOS 2002 METAIS APŽVALGA

2002 metus, lyginant su ankstesniais dvejais metais, galima laikyti stabilizacijos laikotarpiu, kai Instituto bendruomenės nekamavo rūpesčiai dėl vykdomų struktūrinių reformų ir mokslininkai visą dėmesį galėjo skirti pagrindiniam savo darbui – moksliniams tyrimams.

2002 m. buvo gana svarbūs kultūriniam Lietuvos gyvenimui, vyko daug reikšmingų mokslinių-kultūrinių renginių. Lietuvos istorijos institutas aktyviai dalyvavo rengiant Lietuvos prisistatymą Frankfurto knygų mugėje, organizavo Jono Bretkūno, Ignoto Domeikos jubiliejų paminėjimus. Šiuos tris renginius vertėtų ypač išskirti ne tik dėl jų svarbios tarptautinės reikšmės: būdamas aktyvus šių renginių dalyvis Lietuvos istorijos instituto kolektyvas dar kartą įrodė savo reikalingumą Lietuvos valstybei, kuo dar prieš porą metų buvo rimtai abejojama. Paminėtinas ir sėkmingas Instituto dalyvavimas pirmojoje tarptautinėje mokslo ir aukštųjų technologijų bei studijų parodoje „Mokslas 2002“. Kartu su Lietuvių kalbos institutu parengtas standas sulaukė lankytojų dėmesio ir gero jų, organizatorių bei Švietimo ir mokslo ministerijos įvertinimo. Taip Institutas prisidėjo prie Lietuvos įvaizdžio kūrimo rengiantis tapti Europos sąjungos nare.

Visiškai pasiteisino Miestų archeologijos grupės įkūrimas Lietuvos istorijos institute. Šios grupės narių veiklos dėka užsimezgė glaudus bendradarbiavimas su Vilniaus miesto savivaldybe, visų pirma tyrinėjant Gedimino prospektą ir Napoleono karių palaikus Vilniaus mieste. Istorijos instituto bendradarbiai akivaizdžiai įrodė, kad yra reikalingi miestui, kuriame yra įsikūrę. Oficiali padėka Istorijos

institutui, gauta iš Vilniaus savivaldybės šių metų pabaigoje, tik patvirtino, kad bendradarbiavimo būta abipusiai naudingo.

Metų pabaigoje galima buvo džiaugtis Instituto darbuotojais, įvairių premijų laureatais: 2002 m. dr. Edmundui Rimšai buvo įteikta Nacionalinė mokslo, o dr. Jūratei Kiaupienei – Pasaulio Lietuvių Bendruomenės premijos. Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcijos mokslinių darbų konkursą laimėjo Tamara Bairašauskaitė, Jūratė Kiaupienė ir Ramunė Šmigelskytė-Stukienė (tarp doktorantų). Pažymėtina, kad valstybės stipendijas savo tyrimams gavo: habil. dr. T. Bairašauskaitė – 2002–2003 m. aukščiausio laipsnio; dr. T. Ostrauskas ir dr. R. Ragauskienė – 2002 m. jaunojo mokslininko. Jų parengti projektai buvo įvardyti kaip verti tokios paramos.

Gerą Instituto mokslinės veiklos perspektyvą liudija mokslininkų kvalifikacijos kėlimo rezultatai. 2002 m. doktorantūros studijas baigė du doktorantai. Disertacijas humanitarinių mokslų daktaro laipsniui gauti apgynė Vitalija Stravinskienė ir Dangiras Mačiulis. R. Jarockis eksternu apgynė disertaciją humanitarinių mokslų daktaro laipsniui gauti – „Urbanizacijos raida Žiemgaloje. Centras, periferija, valdžia“. Tai žingsnis į priekį, lyginant su dviem paskutiniais metais. 2002 m. birželį Aldona Prašmantaitė apgynė disertaciją humanitarinių mokslų habilitacijos laipsniui gauti – „Žemaičių vyskupas Juozapas Arnulfas Giedraitis“.

Taigi praėjusiais metais Instituto darbuotojų kvalifikacijos kėlimo reikalai buvo neblogi. Be to, padėtas rimtas pagrindas ir ateičiai. Pasinaudojant paskutine galimybe aptariamaisiais metais, vėl po ketverių metų pertraukos į Instituto doktorantūrą buvo priimti: istorijos kryptyje – Gediminas Bašinskas, Saulius Grybkauskas, etnologijos kryptyje – Danguolė Svidinskaitė. Dalyvaujant konkurse jie parodė gerą pasirėngimą studijoms ir tikimės iš jų gerų rezultatų.

Kokie mokslinės veiklos rezultatai, žvelgiant į juos per mokslinės produkcijos prizmę? Bendroje Instituto ir su Institutu bendradarbiaujančių leidyklų apskaitoje apžvelgiamais metais buvo išleista 19 leidinių: *1385 m. rugpjūčio 14 d. Krėvos aktas* (serija „Lietuvos užsienio politikos dokumentai. XIII–XVIII a.“), (Vilnius: Žara); A. Ragauskas, *Vilniaus miesto valdantysis elitas* (Vilnius: Diemedis); V. Mažeika, *Danijos santykiai su Lietuva 1918–1940 m.* (Vilnius: LII); *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2000 metais* (Vilnius: Diemedis); *Keturi Gotfrydo Ostermejerio rankraščiai* (serija „Historiae Lituaniae Fontes Minores“, t. 3), (Vilnius: Žara); *Lietuvos etnologija*, t. 1(10), (Vilnius: LII); G. Vaskela, *Lietuva 1939–1940 metais. Kursas į valstybės reguliuojamą ekonomiką* (Vilnius: LII); *Lietuvos istorijos metraštis. 2001 metai 1* (Vilnius: LII); E. Pilgrimovijus, *Didžioji Leono Sapiegos pasiuntinybė į Maskvą, 1600–1601 m.* (serija „Historiae Lituaniae Fontes Minores“, t. 4), (Vilnius: Žara); *Lithuanian Historical Studies*, t. 6 (Vilnius: LII); *Lietuvos*

istorijos bibliografija. 1997 (Vilnius: LII); *Lietuvos Metrikos naujienos*, t. 5, (Vilnius: LII); V. Kašauskienė, *Lietuvos mokyklos sovietizacija ir priešinimasis jai 1940–1964 metais* (Vilnius: LII); A. Lisanka, *Ilgesio daina* (Vilnius: LII); *Europos idėja Lietuvoje: istorija ir dabartis* (Vilnius: LII); *Lietuvos istorijos metraštis 2000* (Vilnius: LII) (su 2001 m. data); Č. Laurinavičiaus bibliografija (Vilnius: LII); *Lietuvos archeologija*, t. 22 (Vilnius: Diemedis); R. Ragauskienė, *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kancleris Mikalojus Radvila Rudasis (apie 1515–1584 m.)* (Vilnius: Seimo leidykla).

Spaustuvėje ar beveik parengta metų pabaigoje buvo dar 12 leidinių: A. Tyla, *Magdeburginių miestų privilegijos ir aktai*, t. 3: *Kėdainiai*, (LII); *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje*, 2001 (Diemedis); *Lietuvos Archeologija*, t. 23, (Diemedis); *Lietuvos archeologija*, t. 24 (Diemedis); V. Tumėnas, *Juostų raštai...* (Diemedis) (*Lietuvos etnologija*, t. 9); *Lietuvos Metrika*, kn. 15 (Žara); *Lietuvos etnologija*, t. 2(11) (LII); *Lietuvos istorijos metraštis, 2001 metai 2* (LII); A. Mackevičius, *Žemaitijos valsčių surašymas 1537–1538 m.*, parengė K. Jablonskis (LII); L. Mulevičius, *Kaimas, dvaras, bendruomenė* (LII); *Archeologia Baltica*, t. 5 (Žara); E. Gimžauskas, *Baltarusių veiksnys, formuojantis Lietuvos valstybei 1915–1923 m.* (LII). Iš viso su šių metų data parengtas 31 leidinys. Iš jų 16 – Instituto leidykloje (pernai – 7). Tai viršija paskutinių ketverių metų įprastą vidurkį – 22 leidiniai per metus.

Atskirai paminėtina pirma tiražuota Vidos Savoniakaitės parengta elektroninė knyga „Kūryba ir tradicijos. Geometriniai lietuvių audinių raštai“. Ji buvo išleista ir kaip tyrinėjimas, ir atskirai kaip vadovėlis-mokymo priemonė Lietuvos mokykloms. Tai skatintinas pavyzdys, kaip reikia propaguoti mūsų tyrimus, panaudojant modernias informacines sistemas. Čia pat paminėtini ir puikiai parengti panašūs G. Vaskeles darbai (*Istoriko kalendorius, Lietuvos statistika 1919–1939 m. ir kt.*). Deja, jie taip ir lieka netiražuoti. Reikėtų pagalvoti apie finansavimo šaltinius tokiam tiražavimui, nes tai puikiai reprezentuotą Institutą modernių informacinių sistemų erdvėje.

Ataskaitiniais metais Instituto darbuotojai įvairiuose moksliniuose žurnaluose paskelbė 149 straipsnius. Iš jų Lietuvoje – 117, užsienyje – 32 (pernai – 158 straipsnius, iš jų 26 – užsienyje). Tačiau nėra nė vieno straipsnio leidiniuose, įrašytuose į ISI sąrašą. Pernai buvo vienas (S. C. Rowello). Didelė dalis straipsnių buvo paskelbti „Lietuvos istorijos metraštyje“, „Lithuanian Historical Studies“ bei Mokslo akademijos žurnale „Lituanistika“, Pedagoginio universiteto leidinyje „Istorija“, VDU „Darbai ir dienos“. Apskritai leidiniuose, įrašytuose į Mokslo ir studijų departamento patvirtintą sąrašą, turime 65 (pernai – 48) straipsnius. Vienam mokslininkui tenka apie 1,03 tokio lygio straipsnio per metus. Lyginant su pernai metais

(0,8) – tai džiuginantis rezultatas. Prie jų priskaičiavus ir užsienyje publikuotus straipsnius, kurie prilyginami pirmiesiems, turime gana aukštą rodiklį – 1,55 straipsnio vienam mokslo darbuotojui. Tai jau atitinka MSD keliamus reikalavimus, bet reikia ir toliau ieškoti priemonių, skatinančių Instituto darbo efektyvumą. Galbūt tokia priemone galėtų tapti nauji pareigybiniai nuostatai ir Instituto darbuotojų peratostavimas, kuriais dar nebuvo reikiamai pasinaudota šiais metais.

Institute ir toliau leidžiami penki periodiniai leidiniai, įtraukti į Mokslo ir studijų departamento prie Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtintą sąrašą („Archaeologia Baltica“, „Lietuvos archeologija“, „Lithuanian Historical Studies“, „Lietuvos istorijos metraštis“ bei „Lietuvos etnologija: etnologijos ir socialinės antropologijos studijos“). Be to, LII leidžiamos „Lietuvos Metrikos naujienos“. 2001 m. išėjo paskutinis „Lietuvių Atgimimo istorijos studijų“ tomas (šis leidinys taip pat buvo minėtame MSF sąrašė). Ryškesnių trūkumų redakcinių kolegijų darbe nėra, jeigu neminėsime senų problemų, susijusių su vėlavimu. Šiuo metu svarbiausia problema lieka straipsnių trūkumas. Kol kas nė vienas periodinis leidinys negali pasigirti sukauptomis straipsnių „atsargomis“. Visų pirma pasunkėja redakcinių kolegijų darbas, nes reikia nuolat galvoti, kaip pavyks surinkti naują numerį. Be to, nėra konkurencijos, tad sunku pagerinti leidinių kokybę.

Vis dėlto Institutas ir toliau neturi nė vieno mokslinio žurnalo, leidžiamo keturis kartus per metus. Tuo tarpu Mokslo ir studijų departamentas bei kitos mokslinė veiklą reguliuojančios institucijos ateityje žada finansuoti tik tokius žurnalus. Tad reikėtų pasvarstyti, ar nebūtų prasminga „Lietuvos istorijos metraštį“ leisti keturis kartus per metus. Juo labiau, kad tokią būtinybę diktuoja ne tik biurokratiniai sumetimai.

Svarbi mokslinės veiklos išraiška – konferencijos, seminariai, diskusijos, paskaitos. 2002 m. Instituto mokslininkai aktyviai dalyvavo mokslinėse konferencijose. Jose iš viso perskaityta 110 mokslinių pranešimų (pennai – 105). Iš jų Lietuvoje – 66 (regioninėse – 43, tarptautinėse – 23), užsienyje – 44. Pastarųjų geografija labai plati: Lenkija (16), Vokietija (8), Rusija (6), Belgija (1), Baltarusija (1), Latvija (2), Japonija (1), Graikija (1, 2 žm.), Šveicarija (2), Estija (3), Norvegija (1, 2 žm.), Švedija (1), Danija (1). Aptariamais metais Institutas kartu su partneriais Lietuvoje ir užsienyje organizavo šias konferencijas: „Ignoto Domeikos gyvenimas, darbai ir indėlis į mokslą“ (rugsėjo 10–12 d.), konferencija, skirtą akademiko Konstantino Jablonskio 110-osioms gimimo metinėms paminėti (rugsėjo 12 d.), konferenciją „Žydų klausimas“ Lietuvoje (XIX a. viduryje)“ (spalio 1 d.), „Lietuva ir Europa. Kultūrinis-istorinis kontekstas ir ateities perspektyvos“ (lapkričio 7–10 d. Marburge), „Vyskupas Antanas Baranauskas: asmenybė ir aplinka“ (lapkričio 21–22 d.), „Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVIII amžiuje“ (lapkričio 29 d.). Be to,

birželio 26–30 d. Institute vyko projekto, finansuojamo iš Europos Sąjungos V programos „Viešasis genetikos supratimas: tarpkultūrinis ir etnografinis „naujosios genetikos“ ir socialinio tapatumo tyrimas“, konferencija. Deja, taip ir lieka neaiški Mokslo ir studijų departamento politika – ar šių konferencijų medžiaga bus publikuota. Galima drąsiai tikėtis, kad ir kitais metais bus surengta ne mažiau mokslinių konferencijų (šiuo metu jau rengiamos 6).

Be to, Instituto mokslininkai dalyvavo rengiant Lietuviškos Biblijos 400 metų bei I. Domeikos 200-ųjų gimimo metinių jubiliejams skirtus renginius (I. Lukšaitė, R. Griškaitė).

Taip pat kaip ir 2001 m. Institute buvo organizuojami seminarai, kuriuose bandyta gvildinti aktualias istorijos mokslo problemas, supažindinti kolegas ir visuomenę su Institute vykdomais tyrimais. Tiesa, 2002 m. jie vyko ne taip intensyviai ir sutraukė mažesnes auditorijas nei 2001 m. Teigiamas tokių renginių bruožas – intensyvesnės mokslinės diskusijos, liudijančios suaktyvėjusį mokslinį dialogą Instituto viduje.

Iš esmės Instituto struktūra nepasikeitė. Tebefunkcionuoja senieji 6 skyriai. Tik metų pabaigoje, Instituto tarybos sprendimu, atsižvelgiant į 2002 m. liepos mėn. Institutui patvirtintas naujas mokslo veiklos kryptis, nutarta nuo 2003 m. sausio 2 d. įkurti Miestų tyrimo skyrių.

Visa mokslinė veikla šiais metais buvo organizuota pagal Institutui patvirtintas mokslo veiklos kryptis: fundamentinių mokslų srityje: 1. Lietuvos visuomenės ir valstybės raida iki XXI a. pradžios (istorija ir istoriografija, pagalbiniai istorijos mokslai ir t. t.). 2. Lietuvos archeologija, proistorės tyrimai. 3. Etnologija: kultūrinis, socialinis ir teritorinis tapatumas (išanalizuoti Lietuvos gyventojų kultūrinių procesų įvairių lygmenų dinamiką Baltijos šalių ir Vidurio Europos kontekste, atsižvelgiant į socialinius, ekonominius, politinius, ideologinius, moralinius bei taikomosius aspektus). Taikomųjų mokslų srityje: Lietuvos Metrikos ir kitų Lietuvos istorijos šaltinių tyrimas ir publikavimas. Mokslo taikomosios veiklos srityje: Lietuvos miestų atsiradimas, raida ir visuomeninė reikšmė.

Institute vykdoma 16 iš valstybės biudžeto finansuojamų programų, patvirtintų 2002 m. kovo 5 d. Lietuvos istorijos instituto tarybos posėdyje:

1. Akademinė Lietuvos istorija (2001–2011) (doc. dr. J. Kiaupienė);
2. Lietuva akmens ir žalvario amžiais. D. 1. (1999–2004) (habil. dr. A. Girininkas);
3. Regioniniai baltų kultūros modeliai: procesų dinamika vėlyvajame geležies amžiuje (2002–2006) (habil. dr. V. Kazakevičius);
4. Centras – periferija: kultūrinių įtakų kryptys (2002–2006) (dr. G. Zabiela);
5. Lietuvos valstybė ir visuomenė XIII–XVIII a. (1995–2003) (doc. dr. Z. Kiaupa);

6. Pagalbiniai istorijos mokslai (2002–2006) (doc. dr. E. Rimša);
7. Lietuvos Metrikos ir kitų istorijos šaltinių tyrimas ir publikavimas (2001–2010) (dr. A. Dubonis);
8. Lietuvos istoriografijos paminklai. D. 1. (1998–2009) (doc. habil. dr. I. Lukšaitė);
9. Lietuvos konfesinė kultūra XIX–XX a. (tarp universalizmo ir tautiškumo) (1998–2002) (dr. R. Laukaitytė);
10. Nedominuojančios etninės bendruomenės Lietuvoje XIX a. – XX a. pirmą pusę. D. 1. (2001–2010) (dr. V. Sirutavičius);
11. Lietuva Antrajame pasauliniame kare. D. 1. (2001–2005) (dr. Č. Laurinavičius);
12. Kultūrinių ir socialinių procesų dinamika: etnografinis ir etnologinis tyrimas (2002–2006) (dr. A. Čepaitienė);
13. Lietuvos papročių atlasas. D. 2. (1998–2002) (prof. habil. dr. R. Merkienė, dr. Ž. Šaknys);
14. Lietuvos etnokultūriniai arealai ir jų dinamika. D. 2. (1998–2002) (prof. habil. dr. V. Milius);
15. Lietuvos istorijos bibliografija (tęstinė) (doc. dr. Z. Kiaupa);
16. Lithuanian Historical Studies (tęstinė) (dr. S. C. Rowell).

Trys iš paminėtų čia programų – baigiamosios. Jos sėkmingai atsiskaitė savo surengtuose baigiamųjų darbų svarstymo seminaruose, Baigiamųjų darbų komisijoje bei Instituto Taryboje. Iš esmės mokslinis darbas Institute, kaip ir 2001 m., buvo organizuojamas pagal programas, skyriams paliekant bendras administravimo funkcijas. Atsiskaitymas už mokslinius darbus, tyrimų planavimas vyko pirmiausia programose. Skyriuose tik tvirtinti programose apsvarstyti planai ir ataskaitos. Tokia tvarka efektyvina darba, padeda išsiaiškinti kylančias problemas, didina programos dalyvių atsakomybę vienas kito atžvilgiu, realizuojant užsibrėžtus programos uždavinius. Atkreipsime dėmesį į tai, kad žengtas žingsnis pirmyn stiprinant programos „Lietuva Antrajame pasauliniame kare“ (vadovas – dr. Č. Laurinavičius), aktualios ne tik mokslinė prasme, bet ir visuomeninė-politinė, tyrimus. Kaip jau minėta, turime du doktorantus, besirengiančius įsijungti į šios programos tyrimus.

Toliau buvo bendradarbiaujama su kitomis mokslo institucijomis. Viena iš pagrindinių bendravimo formų buvo ir yra Instituto darbuotojų pedagoginis darbas Lietuvos universitetuose. Tam tikras organizacines formas šiam bendravimui suteikia asociacijos su Vytauto Didžiojo universitetu Kaune sutartis, 2001 m. pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su Klaipėdos universitetu bei su Vilniaus pedagoginiu universitetu. Instituto integraciją su aukštosiomis mokyklomis parodo skaičiai. Universitetuose dėstė 21 (pernai – 23) Instituto mokslininkas, kurie skai-

tė 28 kursus: Vytauto Didžiojo universitete – 3 (Z. Kiaupa, J. Kiaupienė, I. Lukšaitė); Vilniaus pedagoginiame universitete – 7 (A. Prašmantaitė, I. Vaškevičiūtė, A. Nikžentaitis, R. Miknys, R. Ragauskienė, Ž. Mačiukas, A. Kasparavičius); Karo akademijoje – 3 (E. Meilus, D. Staliūnas, V. Pugačiauskas); Klaipėdos universitete – 8 (A. Nikžentaitis, I. Lukšaitė, D. Staliūnas, R. Miknys, R. Čapaitė, E. Meilus, R. Guzevičiūtė, Č. Laurinavičius); Vilniaus universitete – 7 (E. Rimša, T. Bairašauskaitė, Č. Laurinavičius, Z. Kiaupa, D. Baronas, V. Sirutavičius, M. Čiurinskas).

Svarbią vietą Instituto bendradarbiavime su kitomis mokslo institucijomis užima ryšiai su užsieniu. Šiuo metu Institutas yra sudaręs bendradarbiavimo sutartis su šiomis užsienio švietimo bei mokslo institucijomis: Adomo Mickevičiaus universitetu Poznanėje, Lenkijos mokslų akademijos Tadeuszo Manteuffelio istorijos institutu, Lenkijos mokslų akademijos Mokslo istorijos institutu, M. Koperniko universiteto Torunėje Istorijos fakultetu, Baltarusijos nacionalinės akademijos istorijos institutu, Rusijos mokslų akademijos Visuotinės istorijos institutu bei Rusijos mokslų akademijos Rusijos istorijos institutu. Jau suderinta ir kitais metais bus pasirašyta sutartis su Herderio institutu Marburge (Vokietija). Bendradarbiaujant su Herderio institutu didžiausias dėmesys bus skiriamas mokslininkų pasikeitimui ir bibliografijų rengimui.

Deja, gavus tik dalinį finansavimą, nepavyko kartu su Varšuvos universitetu surengti Tarptautinės Vidurio ir Rytų Europos humanitarinės mokyklos (finansinę paramą skyrė tik Lietuvos valstybinis mokslo ir studijų fondas, o Atviros Lietuvos fondas šio projekto neparėmė).

Apžvalginiais metais jau įgyvendinamas Europos Sąjungos 5-ojoje programoje „Gyvenimo kokybė ir gyvybinių resursų valdymas“ projektas „Viešasis genetikos supratimas: tarpkultūrinis ir etnografinis „naujosios genetikos“ ir socialinio tapatumo tyrimas“, kuriame dalyvauja ir Institutas (Lietuvoje vykdomo projekto vadovė – dr. A. Čepaitienė). Atsižvelgiant į tai, jog tiek penktoji, tiek ir šeštoji ES mokslo programos visiškai nesiorientuoja į humanitarinius mokslus, reikia džiaugtis tokiu LII etnologų pasiekimu.

2002 m. buvo vykdomi parengiamieji darbai dviejuose tarptautiniuose projektuose, dėl kurių sutarta dar 2001 m. Toliausiai pasistūmėta kartu su Rusijos mokslų akademijos Visuotinės istorijos institutu rengiant dokumentų rinkinį „Lietuva ir SSSR Antrojo pasaulinio karo metais“. Rugsėjo 26–31 d. įvyko seminaras, kuriame dalyvavo ir istorikai iš Maskvos, parengtas projektas, kuris 2003 m. turi būti baigtas. Rugsėjo 30 d. įvyko kitas seminaras, kuriame kartu su Liūnburgo Nord-Ost institutu, Tautinės atminties instituto filialo Balstogėje bei Rusijos mokslų akademijos Visuotinės istorijos instituto atstovais pradėtas rengti projektas „Daugumos ir mažumos santykiai Antrojo pasaulinio karo metais“.

Be to, svarbu priminti, jog Institutas yra Šiaurės Europos istorinių tyrimų tinklo (*Northern European Research Network*) narys, tai suteikia galimybę keistis doktorantais.

Pažymėtina, kad užsienyje šiais metais stažavosi 7 Instituto mokslininkai: R. Čapaitė (Austrijoje), A. Nikžentaitis, V. Vaitkevičius (Vokietijoje), J. Sarcevičienė, R. Ragauskienė, D. Baronas (Lenkijoje). O apskritai komandiruotėse užsienyje, neskaitant savarankiškai organizuotų išvykų, buvo 17 žmonių: V. Stravinskienė (JAV), R. Čapaitė, A. Nikžentaitis (Vokietijoje), J. Kiaupienė, E. Rimša, S. C. Rowell, V. Pugačiauskas, A. Prašmantaitė, I. Burinskaitė, G. Sliesoriūnas (Lenkijoje), S. C. Rowell (Vengrijoje), V. Jogėla, E. Meilus, G. Sliesoriūnas (Rusijoje), E. Meilus (Ukrainoje), M. Čiurinskas, S. C. Rowell (Italijoje), D. Antanavičius (Švedijoje), A. Čepaitienė (Norvegijoje, Anglijoje), D. Daukšas (Norvegijoje, Anglijoje).

Apibendrinant apžvalgą, galima konstatuoti, kad Lietuvos istorijos institute šiuo metu yra pasiektos racionalios proporcijos tarp fundamentaliųjų (kolektyvinių), taikomųjų tyrimų, individualios mokslinės veiklos bei mokslinio serviso funkcijų, kurias Institutas atlieka istorikų bendruomenei bei visai šalies visuomenei. Vis dėlto yra dar daug vidinių rezervų Instituto mokslinei veiklai ir jos kokybei patobulinti. Tam būtina skatinti tarpdisciplininius tyrimus, sustiprinti dėmesį lyginamiesiems istoriniams tyrimams, suintensyvinti sovietinės Lietuvos istorijos tyrimus, išlaikyti mokslininkus, dirbančius pagalbinių istorijos mokslų disciplinų srityje, pasiekti, kad visi Instituto mokslininkai būtų integruoti į institutinius projektus *de facto*, kartu sudarant jiems galimybes vykdyti ir individualius tyrimus.